

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อรัฐประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาภาคบังคับ (2478) และพระราชบัญญัติการประถมศึกษาแห่งชาติ (2523) การจัดการศึกษาไทยโดยรวมยังเป็นระบบเดียว กล่าวคือ รัฐยังจัดการศึกษาเพื่อเด็กทั่วไปและแยกเด็กพิการออกจากระบบโรงเรียน แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการมีการทดลองให้เด็กที่มีความบกพร่องบางประเภทเข้าเรียนในชั้นเรียนกับเด็กปกติ ทั้งนี้รัฐจัดโรงเรียนเฉพาะทางให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ และเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จนกระทั่งรัฐประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2540) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542) อีกทั้งกระทรวงศึกษาธิการยังได้ประกาศนโยบายให้ปีการศึกษา 2542 เป็นปีเพื่อคนพิการขึ้น โดยมีคำขวัญว่า “คนพิการทุกคนที่อยากเรียนต้องได้เรียน” มีผลทำให้มีการจัดระบบโครงสร้างการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (รัชนีกร ทองสุคติ, บรรณาธิการ, 2550, หน้า 104)

ในการจัดการศึกษาพิเศษมีแนวคิดพื้นฐานโดยยึดหลักการที่สำคัญรวม 4 หลักการ คือ หลักความเสมอภาคในการ ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพ หลักการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการจัดการศึกษาแบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ หลักการให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพื่อให้เด็กพิการพึ่งตนเองได้และหลักการให้ชุมชนมีส่วนร่วมช่วยเหลือการจัดการให้มีการอยู่ร่วมกันระหว่างเด็กพิการกับเด็กปกติ จากหลักการดังกล่าว ทำให้กระทรวงศึกษาธิการ วางรูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษเป็น 2 รูปแบบ รูปแบบแรกเป็นการจัดการศึกษาพิเศษในโรงเรียนการศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการ สำหรับเด็กที่มีความพิการระดับรุนแรง จนไม่สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนปกติได้ และรูปแบบที่สอง เป็นการจัดการศึกษาพิเศษแบบเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ รูปแบบการจัดการศึกษาแบบที่สอง เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่สะท้อนแนวคิดพื้นฐานการจัดการศึกษาพิเศษด้านการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านการพึ่งตนเองของเด็กพิการ และด้านการอยู่ร่วมกันระหว่างเด็กพิการและเด็กปกติ ในการจัดการศึกษาพิเศษแบบเรียนร่วมยังมีรูปแบบย่อยอีก ได้แก่ รูปแบบการเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา รูปแบบการเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติ และรับบริการพิเศษจากครูที่ปรึกษา ครูเรียนสอน และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง รูปแบบ

การเรียนรู้ร่วมกันในชั้นปกติ และรับบริการพิเศษ จากห้องเสริมวิชาการ รูปแบบชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติและส่งเสริมพิเศษเข้าเรียนร่วมในห้องเรียนปกติบางวิชา และรูปแบบชั้นเรียนพิเศษสำหรับเด็กพิเศษแต่ละประเภทคู่ขนานกับชั้นเรียนปกติ โดยเข้าร่วม กิจกรรมกับทางโรงเรียน บางโอกาสซึ่งการจัดการเรียนร่วมในแต่ละรูปแบบนั้น มีข้อดีต่าง ๆ กัน จะจัดแบบใดขึ้นอยู่กับสภาพความพร้อมและความพร้อมของเด็กและการพิจารณาอย่างรอบคอบของหลาย ๆ ฝ่าย เพื่อจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลต่อไป (ศิริยุภา พูลสุวรรณ, 2545, หน้า 2)

ทั้งนี้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program : IEP) เป็นแผนการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ที่นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องต้องการ เรียกชื่อย่อว่า IEP กระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับ สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจะต้องจัดทำ IEP ให้กับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเป็นเฉพาะบุคคลทุกคน โดยต้องตรวจสอบเพื่อบ่งชี้ จุดเด่นและจุดด้อยของนักเรียน รวมถึงความต้องการจำเป็นพิเศษ นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการ ยังได้ออกกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาสำหรับคนพิการ พุทธศักราช 2545 โดยให้มีการจัดสรรงบประมาณแต่ละปีเป็นเงินอุดหนุนสำหรับคนพิการ ในอัตราที่มากกว่า แต่ไม่เกิน 5 เท่าของเงินอุดหนุนด้านสื่อและวัสดุการศึกษาที่จัดสรรให้แก่ นักเรียนทั่วไปต่อคน (เบญญา ชลธารันนท์, 2546, หน้า 15) ซึ่งการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลนั้น จะต้องจัดทำตามประกาศกระทรวง ศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2552

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ทุกโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการจำเป็นต้องปฏิบัติตาม เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่งรวมถึง โรงเรียนบ้านขุนแม่รวม อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ สภาพทั่วไปของโรงเรียนตั้งอยู่บนภูเขาสูง ทुरกันดาร ถนนเป็นดินลูกรัง เส้นทางยากลำบากมาก โดยเฉพาะในฤดูฝน จากการสอบถามผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ชาวบ้านในชุมชนเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงทั้งหมด สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ ร้อยละ 60 นับถือ ศาสนาพุทธ อาชีพส่วนใหญ่คือเกษตรกรรม ลักษณะนิสัยของคนในชุมชน มักจะขี้อายและเก็บตัว วัฒนธรรมของชุมชนยังมีการนับถือผี ประเพณีที่สำคัญคือประเพณีมัดมือ เป็นประเพณีที่ญาติผู้ใหญ่มัดมือให้แก่ลูกหลาน เพื่อความเป็นสิริมงคล ซึ่งจะจัดปีละ 2 ครั้ง โรงเรียนบ้านขุนแม่รวม เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จัดการศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนทั้งสิ้น 260 คน มีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 18 คน ปัจจุบัน โรงเรียน

มีนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้ามาเรียนร่วมด้วย จำนวน 1 คน เพศชาย อายุ 10 ปี ได้ขึ้นทะเบียนคนพิการว่าเป็นผู้พิการทางกาย/การเคลื่อนไหว ระดับ 3 ลักษณะความพิการอ่อนแรงซีกซ้าย กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นชั้นที่ผู้ศึกษาเป็นครูที่ประจำชั้น จากการสังเกตพบว่า เด็กชายธงชัยอ่าน ไม่ออกเขียนไม่ได้ และคิดคำนวณไม่ได้ ผู้ศึกษาจึงไปพบผู้ปกครองที่บ้านเพื่อขออนุญาตพาเด็กชายธงชัยไปประเมินระดับเข่าปัญญา ที่โรงพยาบาลวัดจันทร์เฉลิมพระเกียรติ ผลการประเมินพบว่า เด็กชายธงชัยอายุจริง 10 ปี อายุสมองเท่ากับเด็กอายุ 7 ปี 8 เดือน มีระดับเข่าปัญญาเท่ากับ 76.6 แปลผลอยู่ในระดับคาบเส้น เมื่อสอบถามครูที่เคยสอน พบว่าทางโรงเรียนยังไม่เคยมีการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เนื่องจากทางโรงเรียนขาดครูที่มีประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจด้านการศึกษาพิเศษ และไม่สามารถจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล รวมถึงไม่ทราบกระบวนการประเมินความสามารถเบื้องต้น ไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความพิการแต่ละประเภทได้ อีกทั้งไม่ทราบถึงกระบวนการวัดผลประเมินผลนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จึงทำให้นักเรียนคนนี้ยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ดังที่ ทศนีย์ สิทธิวงศ์ (2544) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติ พบว่าเด็กพิเศษมีหลายประเภทเตรียมการสอนยากและซับซ้อน เด็กพิเศษมีหลายระดับชั้นเป็นปัญหาในการเตรียมการสอน ครูผู้สอนเด็กพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติขาดความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ในการสอนเด็กพิเศษ การสอนเด็กพิเศษต้องสอนเด็กเป็นรายบุคคล เด็กพิเศษพิการหลายประเภทต้องใช้เวลามากในการสอนทำให้ครูผู้สอนมีเวลากับเด็กปกติน้อยลง ไม่มีเครื่องมือในการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพและการประเมินผลเด็กพิเศษต้องใช้เวลามากกว่าเด็กปกติ ทั้งนี้การศึกษาพิเศษเป็นการจัดดำเนินการเรียนการสอนและบริการให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้ได้รับการเรียนรู้ อย่างเหมาะสมกับสภาพร่างกาย จิตใจ และความสามารถ หลักในการจัดการศึกษาพิเศษที่สำคัญ ก็คือ การจัดประสบการณ์ในการเรียนการสอนให้ทุกคนได้รับประโยชน์เต็มที่ หน้าที่ของหน่วยงานที่จัดการศึกษาพิเศษ คือจัดหาบุคลากรอบรมครู เตรียมเด็กพิเศษเพื่อส่งเข้าเรียน ตลอดจนจัดหลักสูตรการสอนให้เหมาะสม การจัดการเรียนร่วมเป็นการรวมเด็กพิเศษ ไว้กับเด็กปกติ ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งการปรับตัวทางสังคม เพื่อให้เด็กมีประสบการณ์ตรง และสามารถพัฒนาตนเองไปให้ได้ไกลมากที่สุด (วาริ ธีระจิตร, 2545, หน้า 19)

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับเด็กชายธงชัย จึงสนใจที่จะจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล วิเคราะห์อุปสรรคและจัดทำคู่มือการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับครู ตามหลักเกณฑ์

และวิธีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2552 โดยการรวบรวมครูที่สนใจด้านการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษและการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และให้ความรู้ในรูปแบบของการจัดอบรมขึ้นมา ซึ่งเนื้อหาในการอบรมประกอบไปด้วย การจัดการศึกษาพิเศษในประเทศไทย แนวคิดและหลักการของการจัดการศึกษาพิเศษ รูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษ กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษ ความหมาย และประเภทของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ทางการศึกษา การคัดกรอง คนพิการ การจัดการเรียนร่วม และการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพื่อให้ครูที่เข้าร่วมอบรม ได้มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานด้านการศึกษาพิเศษ สามารถคัดกรองและจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยการทำงานเป็นทีม ตามหลักการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based Management) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ในการปรับปรุงการศึกษา โดยเปลี่ยนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจากส่วนกลางไปยังแต่ละโรงเรียน โดยให้คณะกรรมการ โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้ปกครอง ครู สมาชิกในชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ศิษย์เก่า และผู้บริหาร โรงเรียน ได้มีอำนาจในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน มีหน้าที่ และความรับผิดชอบในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ บุคลากร และวิชาการ โดยให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน โดยมีหลักการสำคัญในการบริหาร โดยทั่วไป ได้แก่ 1) หลักการกระจายอำนาจ 2) หลักการมีส่วนร่วม 3) หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน 4) หลักการบริหารตนเอง 5) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล ดังที่ อุทัย บุญประเสริฐ (2543, หน้า 154-156) ได้กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วมว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ร่วมตัดสินใจและร่วมจัดการศึกษา ทั้งครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน โรงเรียนมีระบบกระบวนการจัดการ โดยยึดหลักการให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมสนับสนุน และส่งเสริมให้บุคลากรของโรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมสัมพันธ์รับใช้ชุมชน ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาจะได้จัดประชุม ครู ผู้บริหาร และผู้ปกครอง เพื่อเตรียมแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย โรงเรียนบ้านขุนแม่รวม อำเภอถ้ำก๊วยพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2552 เพื่อพัฒนานักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ให้มีความรู้ความสามารถตามศักยภาพ เป็นพลเมืองดี เป็นที่ยอมรับของสังคม สามารถเรียนรู้และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย โรงเรียนบ้านขุนแม่รวม อำเภอถ้ำก๊วยพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

2. วิเคราะห์อุปสรรคในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย โรงเรียนบ้านขุนแม่ร่วม อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
3. จัดทำคู่มือการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับครูตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2552

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านกรณีศึกษา

กรณีศึกษาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ เด็กชายธงชัย เป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวหรือสุขภาพ ซึ่งมีลักษณะอ่อนแรงซีกซ้าย กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านขุนแม่ร่วม อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ และคณะครูโรงเรียนบ้านขุนแม่ร่วม จำนวน 14 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตเนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ การอบรมครูเกี่ยวกับการคัดกรองและการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2552 การวิเคราะห์อุปสรรคในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และการจัดทำคู่มือการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับครูตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2552

นิยามศัพท์เฉพาะ

แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) หมายถึง แผนซึ่งกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาเฉพาะบุคคล

นักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวหรือสุขภาพ หมายถึง บุคคลที่มีอวัยวะไม่สมบูรณ์หรือขาดหายไป กระดูกหรือกล้ามเนื้อผิดปกติ มีอุปสรรคในการเคลื่อนไหว ความบกพร่องดังกล่าวอาจเกิดจากโรคทางระบบประสาท โรคของระบบกล้ามเนื้อและกระดูก การไม่สมบูรณ์ประกอบมาแต่กำเนิด อุบัติเหตุและโรคติดต่อ ในการศึกษานี้หมายถึงเด็กชายธงชัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 คน เป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย ซึ่งมีลักษณะอ่อนแรงซีกซ้าย มีระดับเข่าวิปถุญเท่ากับ 76.6 แปลผลอยู่ในระดับคาบเส้น

ครู หมายถึง บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึงครู โรงเรียนบ้านขุนแม่รวม อำเภอภักดลยาศิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 14 คน ที่เข้ารับการอบรมความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ

ผู้ปกครอง หมายถึง บิดาหรือมารดา ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และหมายความรวมถึงบุคคลที่ผู้พิการอยู่ด้วยเป็นประจำ ในการศึกษาครั้งนี้หมายถึงนายชำนาญ ซึ่งเป็นบิดาของเด็กชายธงชัยที่เป็นกรณีศึกษาในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย โรงเรียนบ้านขุนแม่รวม อำเภอภักดลยาศิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
2. ทราบอุปสรรคในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย โรงเรียนบ้านขุนแม่รวม อำเภอภักดลยาศิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
3. ได้คู่มือการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับครูตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2552